

Lausuntoyhteenveto luonnoksesta Napapiirin retkeilyalueen perustamiseksi

Rovaniemellä Raudanjokivarressa Vaattunki- ja Vikakönkäiden ympärillä sijaitseva alue on ollut pitkään vilkkaassa virkistyskäytössä. Nyt aluetta ehdotetaan perustettavaksi ulkoilulain mukaiseksi valtion retkeilyalueeksi.

Maa- ja metsätalousministeriö pyysi 22.3.–22.4.2024 välisenä aikana lausuntoja luonnokseen Napapiirin retkeilyalueen perustamisesta. Lausuntoja antoi 19 tahoa, joista 14 puolsi, yksi vastusti ja neljä ilmoitti, että heillä ei ole erityistä lausuttavaa retkeilyalueen perustamisesta.

1. Esitystä puoltavat lausunnot ja lausunnot, joissa on erityishuomioita alueen käyttöön liittyen

Lapin liitto toteaa, että Napapiirin retkeilyalueen perustaminen tukee maakunnan suunnittelun ja maakuntakaavan toteuttamista. Lapin liiton virasto huomauttaa, että pieni osa retkeilyalueen pohjoisosasta kuuluu puolustusvoimien harjoitusalueeseen (eah 2815), joten alueen käyttömahdollisuus on tarkistettava Puolustusvoimilta.

Metsähallitus toteaa, että Napapiirin retkeilyalueen perustaminen vastaa alueen kysyntään ja valtion retkeilyalueiden kehittämistarpeita. Retkeilyalueen perustaminen vaatii kuitenkin käynnistysvaiheen panostuksia, joita Metsähallituksen luontopalveluiden perusrahoitus ei turvaa. Tavoitteena on kehittää alue matkailua tukevaksi uudentyyppiseksi retkeilyalueeksi. Alueen tunnetuksi tekemiseen, markkinointiin ja infran vahvistamiseen tarvitaan erillisrahoitusta. Laajalle asiakaskunnalle ja yrityksille kohdennettua kysyntätutkimusta tarvitaan alueeseen kohdistuvien kehitystarpeiden tunnistamiseksi, sekä palvelemaan uusien ja nykyisten retkeilyalueiden perustamista ja uudistamista.

Suomen Latu Ry näkee Napapiirin retkeilyalueen perustamisen erittäin myönteisenä asiana. Lausunnon korostetaan, että retkeilyalueen ja siihen liittyvien luonnonsuojelualueiden käyttäjille suunnatun ohjeistuksen tulee olla selkeä ja yhtenäinen. Käyttäjille tulee olla selvää, mitä alueella saa ja mitä ei saa tehdä. Yhdistys tukee esitettyä uudenlaista valtion retkeilyalue –mallia, missä yritystoiminta mahdollistetaan retkeilyalueella entistä vahvemmin, mutta haluaisi korostaa myös yhdistysten roolia palvelujen tuottajina. Lausunnon todetaan, että Metsähallituksen tulee huolehtia myös riittävästä resursseista kaikille avoimiin ja maksuttomiin ulkoilua tukeviin ja mahdollistaviin rakenteisiin. Suomen Latu ja sen jäsenyhdistykset osallistuvat mielellään Napapiiriin retkeilyalueen hoito ja käyttösuunnitelman laadintaan.

Suomen luonnonsuojeluliitto ja sen Rovaniemen paikallisyhdistys kannattavat Napapiirin retkeilyalueen perustamista sekä alueelle suunniteltuja soidensuojelualueita. Lausunnossa todetaan, että alueen suunnittelussa on osallistettava paikallisia alueen käyttäjiä ja otettava huomioon kasvavan kävijämäärän vaikutus reittien kulumiseen ja alueen luonnolle. Varsinkin Kielosaaren herkkä luonto täytyy ottaa erityiseen tarkasteluun. Lisäksi yritysten matkailupalveluita tukevat rakennelmat tulee sovittaa yhteen paikallisten retkeilijöiden toivomusten kanssa, erityisesti Könkäänsaareen rakennetun reitistön ja levähdyspaikkojen osalta. Viestintää ja opastusta tarvitaan monella kielellä, jotta alueen käytön säännöt ovat selviä ja yhteisiä kaikille alueen käyttäjille. Jos alueella sallitaan metsästystä, sen suunnittelussa tulee olla erityisen tarkka muiden lajien ja virkistyskäytön häiriöttömyyden ja turvallisuuden suhteen. Lausunnossa huomautetaan, että valtion retkeilyalueen status tulee edellyttämään kunnossapitoa rakennetuille reitistöille. Alueelle on vaikeaa luoda tulonlähteitä Metsähallitukselle, jolla katettaisiin näitä kustannuksia. Tämä tulee ottaa huomioon Metsähallituksen voimavaroja kehitettäessä. Suomen luonnonsuojeluliitto ja sen Rovaniemen paikallisyhdistys osallistuvat mielellään alueen hoito- ja alueen hoito- ja käyttösuunnitelman valmisteluun.

Suomen ympäristökeskus katsoo, että retkeilyalueen perustaminen tukee sekä alueellisia luontotavoitteita että vahvistaa luonnon virkistyskäytön ja terveyshyötyjen tarjoamista kestäväällä tavalla. Suomen ympäristökeskus tukee linjausta, että suunnitellulla retkeilyalueella olevien luonnonsuojelualueiden ulkopuolisten metsien käsittelyssä huomioidaan kattavasti luontoarvot.

Rovaniemen kaupungin Elinvoima- ja teknisten palveluiden toimialat toteavat lausunnossaan, ettei alueen perustaminen ole ristiriidassa kaavamääräysten kanssa. Virallinen retkeilyalueen status varmistaisi alueelle rahoituksen, pitkäjänteisen kehittämisen ja vahvistaisi Rovaniemen luontomatkailun vetovoimaa ympärivuotisena matkailukohteena. Lausunnossa korostetaan kestävä ja esteettömän matkailun huomiointia retkeilyalueen kehittämisessä. Ympäristön kantokyvyn kestävyys tulee kiinnittää erityistä huomiota kävijämäärien kasvaessa. Retkeilyalueen kestävä käyttö edellyttää yhteistyötä ja osallistamista aluetta käyttäviltä sidosryhmiltä ja eri käyttäjäryhmien tarpeet tulee sovittaa yhteen ja huomioida ympäri vuoden. Lausunnossa todetaan, että luonnonsuojelualueen perustaminen retkeilyalueen yhteyteen tukee luonnon monimuotoisuuden ja luonnonsuojelun edistämistä kaupungin alueella.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteavat lausunnossaan, että Napapiirin retkeilyalueen perustaminen voi edistää ihmisten luonnossa liikkumista ja liikunnan lisääminen on hallitusohjelmaan perustuvan Suomi liikkeelle –ohjelman päätavoite. Myös valtioneuvoston periaatepäätös hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä kannustaa kaikkia ikä- ja väestöryhmiä liikkumaan. Lausunnossa huomautetaan, että retkeilyalueen perustamisessa on tärkeää ottaa huomioon luonnon monimuotoisuuden turvaaminen sekä muut luontoarvot. Alueen eläimistön ja kasviston elinolosuhteet on turvattava. Käyttäjämääriä on tarpeen tarkkailla ja huolehtia luonnon hoitamisesta sekä ennaltaehkäistä maaston kulumista.

Ympäristöministeriö tukee Napapiirin retkeilyalueen asemaa valtion retkeilyalueena ja toteaa esityksen tukevan kansallista luonnon virkistyskäytön strategiaa 2030. Samalla Napapiirin retkeilyalue tarjoaa mahdollisuuksia valtion retkeilyaluekonseptin uudistamiseksi ja kehittämiseksi. Perustettava napapiirin retkeilyalue ja Vianaavan suojelukohde muodostavat melko yhtenäisen luonto- ja virkistyskäyttökokonaisuuden. Ympäristöministeriö pitää aluekokonaisuuden mahdollisimman yhtenäistä hallinnointia myönteisenä. Ympäristöministeriö pitää tärkeänä, että hoito- ja käyttösuunnitelmassa korkein käyttöpaine ja luontoa eniten kuluttavat matkailupalvelut ja virkistyskäytön muodot ohjataan niitä parhaiten sietäville alueen osille. Suunnittelussa on tärkeä huomioida paitsi Vianaavan suojelukohteen luontoarvot ja linnuston pesimärauhan turvaaminen, myös valtion retkeilyalueen luonnoltaan arvokkaimmat kohteet erityisesti Sortovaaran ja Sortoavaan alueella, Raudanjokivarressa sekä vaarojen lakimetsissä. Tavoitteena on, että lisäämällä alueen yritysveitoista palvelutarjontaa saadaan myös kävijöiden rahankäytön paikallistaloudellisia vaikutuksia nostettua. On kuitenkin tärkeää huolehtia myös siitä, että alueella säilyvät hyvät mahdollisuudet omaehtoiseen retkeilyyn jokaisenoikeudella ja myös paikallisen yhdistystoiminnan tarpeet otetaan huomioon.

Paliskuntain yhdistys katsoo lausunnossaan, että retkeilyalueeksi kaavailtuun alueeseen kuuluu Pyhä-Kallion ja Poikajärven paliskuntien alueita, joilla on voimassa Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaava. Kaavamääräyksen mukaan poronhoitoalueen toimintaedellytykset tulee turvata suunnittelussa. Poikajärven alueella on talviruokinta-alueita ja vapaana laiduntavia poroja ruokitaan myös maastossa. Pyhä-Kallion puolella on kevät-, kesä-, ja syyslaidunalueita. Suunnittelulla alueella voi siten laiduntaa poroja vapaasti ympäri vuoden. Lausunnossa todetaan retkeilyn ja yritysten luontomatkailun lisääntymisen todennäköisesti lisäävä poroille ja poronhoitotöille aiheutuvaa haittaa. Reitit ja ohjelmapalvelutoiminta tulee sovittaa yhteen poronhoidon tarpeet turvaten ja paliskunnat tulee osallistaa retkeilyalueen suunnitteluun. Poronhoidon rakenteiden rakentamisen ja vahinkoa aiheuttavien suurpetojen poistaminen poikkeusluvilla tulee olla jatkossakin sallittua. Paliskuntain yhdistys pitää hyvänä asiana metsätaloustoimien yhteensovittamista virkistyskäytön ja maisemanhoidon kanssa,

sillä metsänhakkuiden väheneminen ja peitteisten metsänkäsittelymenetelmien käyttö tukevat myös laidunmaiden säilymistä. Lausunnossa ehdotetaan, että asetuksessa käytettäisiin ”porotalouden” sijasta poronhoitolain mukaista yleistermiä ”poronhoito”.

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto nostaa esiin, että suunnitellulla Napapiirin retkeilyalueella on maastollisesti haastavia kohteita, kuten koskia ja vaikeakulkuista maastoa, mikä lisää yleisiä asiakasturvallisuusriskejä alueella. Metsähallituksen tulisi tunnistaa ja arvioida nämä riskit etukäteen ja laatia alueelle yleinen turvallisuussuunnitelma ja -ohjeistus. Alueen yhteisten vaarojen tunnistamisen perusteella olisi hyvä määrittää periaatteet, mitä palveluita voi alueen eri osissa toteuttaa ja millaisia turvallisuustoimenpiteitä palvelun toteutukseen tulee sisältyä. Palveluita tarjoavien yritysten ja muiden toimijoiden tulee noudattaa kuluttajaturvallisuuslakia omassa toiminnassaan ja laatia turvallisuusasiakirja osoituksena palvelun turvallisuudesta. Metsähallituksen laatima alueen yleinen turvallisuussuunnitelma ja -ohjeistus tukee palveluntarjoajia palvelun turvallisuuden varmistamisessa. Palveluntarjoajien ja Metsähallituksen välinen tiedonvaihto alueen riskeistä ja vaaratilanteista olisi eduksi kaikille osapuolille.

Suomen riistakeskus katsoo lausunnossaan, että Napapiirin retkeilyalue voidaan perustaa, mutta perustamisella ei saa vähentää alueen nykyisiä metsästysmahdollisuuksia perustamisen yhteydessä, eikä tulevaisuudessa kävijämäärän mahdollisesti kasvaessa. Lausunnossa tuodaan esiin, että alue on rovaniemeläisten ja ulkopaikkakuntalaisten aktiivisessa metsästyskäytössä ja metsästyksellä torjutaan myös liikennevahinkoja vilkkaalla 4-tiellä. Lisäksi olisi tärkeää arvioida virkistyskäytön kasvun vaikutukset alueen luontoon ja lajistoon, erityisesti lisääntymisaikana ja huomioida ne alueen hoito- ja käyttösuunnitelman laadinnassa. Lisäksi hoito- ja käyttösuunnitelman laadinnassa tulee lausunnon mukaan kuulla ja tehdä yhteistyötä Rovaniemen riistanhoitoyhdistyksen kanssa. Lausunnossa painotetaan, että metsästäjien ja alueen muiden käyttäjien neuvonta ja ohjeistaminen turvallisista toimintatavoista retkeilyalueella tulee olla ensisijainen tapa varmistaa alueen turvallinen käyttö.

Rovaniemen riistanhoitoyhdistys toteaa lausunnossaan, että retkeily ja metsästys sopivat hyvin samoille valtionmaan alueille, mutta retkeilyalueen perustamisella ei saa luoda pysyviä metsästyskieltoalueita tai muuten vähentää metsästysmahdollisuuksia nykyisestä. Vikakönkään-Vaattunkikönkään sekä Raudanjoen itäpuolen alue on merkittävää hirven, pienriistan ja karhun metsästysaluetta. Tämä tulee ottaa huomioon myös uuden hoito- ja käyttösuunnitelman teossa. Lausunnossa toivotaan, että retkeilyalueen infomateriaaleissa tuodaan korostetusti esille metsästyksen liittyvät asiat ja alueen käyttäjiä ohjeistetaan kiinnittämään huomiota päällysvaatteiden näkyvyyteen. Rovaniemen riistanhoitoyhdistys toivoo saavansa edustajansa mukaan retkeilyalueen käyttö- ja hoitosuunnitelman projektiryhmään

Suomen metsästäjäliitto esittää lausunnossaan, että esitystä olisi täydennettävä kävijöiden ajankohtien ja reittien osalta laajemmin. Napapiirin retkeilyalue on kaikilta osin hyvin merkittävää metsästysaluetta rovaniemeläisille ja ulkopaikkakuntalaisille. Lausunnossa korostetaan, että erityisalueiden perustaminen ei saa heikentää nykyisiä metsästysmahdollisuuksia ja tämä tulee huomioida alueen käyttö- ja hoitosuunnitelmaa laadittaessa. Metsästäjäliitto ehdottaa mahdollisten metsästysrajoitusten ajallista rajaamista käyttäjämäärän sesonkiin ja korostaa syksyn ja talven merkitystä metsästykselle. Lausunnossa toivotaan, että kaikille käyttäjäryhmille ja virkistysmuodoille annettaisiin tasapuolisesti hyvät mahdollisuudet ja arvostus.

Rovaniemen Kuluskairan Hirviyhteisluvan osakkaat korostavat lausunnossaan kaavailun retkeilyalueen olevan aktiivisessa metsästyskäytössä ja muun virkistyskäytön olevan vähäistä. Lausunnossa todetaan, että retkeilyalueen perustaminen ei saa heikentää metsästysmahdollisuuksia alueella. Erityisesti hirven ja maalintujen metsästyskausi tulee turvata. Osakkaat ovat huolissaan lisääntyvän retkeily- ja virkistyskäytön vaikutuksista riistaeläinten elinolosuhteisiin, erityisesti lisääntymisaikana. Pelkona on, että erityisesti moottorikelkkasafareista ja koiravaljakoista aiheutuva melu karkottaa riistaeläimet alueelta.

2. Esitystä vastustavat lausunnot:

Oikkajärven kalastus- ja metsästysseura vastustaa retkeilyalueen perustamista nykyistä laajemmalle alueelle, sillä seuran hirvenmetsästysalueet sijaitsevat retkeilyalueelle kaavailulla alueella. Uuden retkeilyalueen pelätään tuovan mukanaan safariyrittäjiä ja turisteja, joiden uskotaan häiritsevän alueen asukkaiden rauhaa sekä rajoittavan marjastus-, metsästys- ja kalastusmahdollisuuksia alueella. Lausunnon mukaan nykyinen retkeilyalue on riittävän kokoinen kattamaan alueelle kohdistuvan kysynnän.

3. Ei lausuttavaa

Valtiovarainministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö,
Luonnonvarakeskus